

Hallod, hogy hangzik a város?

KRAFT Mislivetz Ferenc professzor, az új kutatóközpont főigazgatója megálmodta Kőszeg

ÖLBEI LÍVIA
zalaihirlap@zalaihirlap.hu

Kőszeg – Új időszámítás kezdődik, fogad minket Mislivetz Ferenc szociológus, a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézetének főigazgatója, aki biztos abban, hogy a magyar vidék mozdulatlan-ságát hosszú távon az ország sínylené meg.

A felszabadítható energia Mislivetz Ferenc szerint a rivalizálás helyett a helyi szereplők hatékony együttműködésében és a kutatás-fejlesztés komplex összekapcsolásában van. Nincs ebben semmi meglepő: az első között volt, akik már a rendszerváltás előtt felismerték a hálózatos gondolkodás jelentőségét. Kőszeg – a várost, a miliót – pedig már akkor megálmodta, amikor még nem is járt itt.

– Miben áll ez az új időszámítás?

– A Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete megalapításával lehetőség nyílik arra, hogy mindazt, amit 25 évig különböző okokból nem sikerült, most – a kormányzat támogatásának köszönhetően – elkezdjük átgondolni, együttműködve megvalósítani. Nevezetesen, hogy a magyarországi – és ezzel összefüggésben remélhetőleg a közép-európai – felsőoktatás és kutatás az eddigieknél hatékonyabban tudjon bekapcsolódni a nemzetközi áramlatokba. Egyrészt a világ előtt álló nagy kihívásokat összekapcsolják a helyi problémákkal, másrészt megoldási javaslatokkal szolgálhatnak – érkező és régióik túlélése – sőt ennél tovább mennék – kreativitása és prosperitása a tét, nem csak Nyugat-Magyarországon. Reményeink szerint mindaz, ami Kőszegen és a Nyugat-Dunántúlon elkezdődött, modellként szolgálhat más régiók számára is. Akár a külföldön működő, hasonló típusú intézetektől is megkülönbözteti a kőszegi FTI-t az a törekvés, hogy olyan programokat valósítsunk meg a hazai és nemzetközi szinterről – és több tudomány, illetve művészeti ág területéről – illetve kutatók segítségével, amelyek a társadalomtudományok és a műszaki és természettudományok egymásra is ható kutatásait, eredményeit képesek közvetlenül hasznosítható tudásba fordítani. Az ösztöndíjprogramjaink őszel indulnak: több mint háromszor annyian jelentkeztek itthonról és külföldről, mint ahány embert pillanatnyilag fo-

FOTÓ: SZENDI PÉTER

Mislivetz Ferenc: „Magyarország, Közép-Európa az otthonunk, és mint kihívás izgalmasabb a világ bármely más szegleténél”

adni tudunk. Szeptembertől több mint 40 új kutató jön hozzánk hosszabb-rövidebb időre.

– Most új időszámítás kezdődik, de ön már régóta – a 80-as, 90-es évektől – itthon van ezen a környéken. Szociológusként, történelmszakként a rendszerváltó értelmiség meghatározó tagja volt, olyan érdeklődési körrel, mint civil társadalom, hálózatosodás, európai integráció. Ebben a szellemben jött létre húsz éve a kőszegi Európa Ház – ahol most az FTI működik –, vagy kezdte meg működését még az EU-csatlakozás előtt az Európa-tanulmányok Intézete a szombathelyi Berzsenyi főiskolán. Innen nézve mit gondol mindarról, ami most történik?

– A pártállami rezsim marginalizált – egyetem közelébe se engedtek, de kutathattam az MTA Szociológiai Intézetében segédmunkatársként. Utólag azonban rájöttem, hogy ez kegyelmi állapot volt. Jártam az országot. Akkor már bontakozóban volt az ellenzéki mozgalom, többfelé meghívtak hozzám hasonló figurákat, hogy meséljenek: 56-ról, közép-európai ellenzéki mozgalmakról, a Kelet-Nyugat közötti társadalmi párbeszédéről, az európai integrációról – bármiről, amiről

nem sok szó esett a 80-as években itthon. Így kerültem kapcsolatba a szombathelyi Berzsenyi főiskolán működő Német László Szakkollégiummal, ahol egy fiatal, nagyon tehetséges társaság – benne Szabó Gábor, Tokaji Nagy Erzsébet vagy Sümei István – kereste a külvilággal a kapcsolatokat, a nyitási lehetőségeket. Ezekben az években alakult ki a nyugat-pannon identitás bennem – nem küldődött egyetlen városhoz, de nyilván Szombathely és Kőszeg játszott a legfontosabb szerepet ebben. Hadd mondjak el egy személyes történetet. Még az Akadémián dolgoztam, már omladozóban volt a pártállam, de nem láttuk a végét, és nem éreztem jól magam a börtömben. Akkoriban fogalmazódott meg bennem, hogy az intellektuális munkához, a kutatáshoz méltó környezetre van – volna szükség. Volt egy álmom, láttam egy kutatóintézetet egy olyan természeti környezetben, ahol az emberek jól érzik magukat, és szívesen dolgoznak együtt. Az embert a fizikai, természeti és épített környezet nagyon inspirálhatja – vagy deprimálhatja, azaz a környezet minősége akár a teljesítményre is hatással van. Vagyis kerestem ezt az álombeli helyet – és Kőszegen meg is találtam. Az emberi léptékű városban a csodálatos épített örökség az inspiráló miliót párosult. Több külföldi kollégám megjegyezte, hogy amikor itt van, olyan, mintha Brugge-ben lenne: Kőszeg szinte determinálva van arra, hogy egyetemi vagy kutatóközpont legyen. Az Európa Ház, a nyári egyetemi sorozat, mind-mind az FTI/iASK fontos előzményének tekinthető; ahogyan a szombathelyi Európa-tanulmányok Intézetének létrehozása is. Ott az elején minden gyorsan ment, főleg az akkori főigazgató, Pusztay János szellemiségének köszönhetően.

– Sose gondolt arra, hogy hosszabb távon máshol folytassa? Hiszen többször is volt ösztöndíjas külföldi egyetemeken.

– Több lehetőség is adódott, de a feleségemmel és munka-

társammal, Jody Jensennel, aki eleinte amerikai állampolgárként élt itt, úgy véljük, hogy Magyarország, Közép-Európa az otthonunk, és mint kihívás izgalmasabb és fontosabb a világ bármely más szegleténél. Amikor megérkezett a meghívás a szombathelyi főiskoláról, úgy éreztem, hogy a korábbi, 80-as évekbeli munka meghozta gyümölcsét: visszatértem valahova, ahol – mint fiatal, független értelmiségi – már közreműködtem a dolgok alakításában. Úgyhogy visszatekintve valóban azt látom: minden egy irányba mutat az életemben, mostanában pedig azt is megtapasztalhatom, hogy van értelme a több évtizedes harcnak – amelynek persze egyáltalán nincs vége; bizonyos szempontból most kezdődik. Az FTI megalapítása, ezzel szoros összefüggésben a KRAFT elindítása mindenesetesen annak bizonyítéka számomra, hogy nagyon sok nehézség árán, de az álmok megvalósíthatók.

Az utóbbi években ráadásul alapvető élményem, hogy egyre többen vannak, akik hasonlóan gondolkodnak: így nem Londonban, New York-ban – de nem is Budapesten – tudják csak elképzelni a kutatói életüket. Kőszeg várja őket. Az elmúlt száz évben annyi tehetséges ember elment Magyarországról, jó lenne ezt a folyamatot visszafordítani. Ha már annak idején úgy döntöttem, hogy nem választom a politikát, akkor mindent megteszek azért, hogy a tudományok, a kultúra, a fejlesztés területén valóban új dolgokat létrehozva hozzá tudjak járulni ahhoz, hogy az ország és a magyar szellemi kapacitás láthatóbbá válhasson nemzetközi téren is.

– Ön nem a politikát választotta, az FTI és a KRAFT – a kutatás és a fejlesztés – elindításához viszont nagyon komoly kormányzati támogatásra volt szükség. Orbán Viktor miniszterelnökkel szintén a rendszerváltás előtti idő-

ből ismerik egymást: ő viszont végül nem a kutatást, hanem a politikát választotta. Az ismeretség régi, de a rendszerváltás hamvas bájja több szempontból régen elhalványult. Működnek még a közös alapok?

– Orbán Viktorral valóban több évtizedes az ismeretségünk: a 80-as évek végén ő is tagja volt annak a Közép-Európa Kutatócsoportnak, amit Bába Ivánnal, az akkori magyarországi Soros Alapítvány támogatásával hoztunk létre. Ez volt az a kapcsolódási pont, aminek alapján 2012 nyarán, Kőszegen

„A bizonytalanság korszakára az oktatásnak is rugalmasan reagálnia kell”

el tudtunk kezdeni beszélgetni. Előtte hosszú évekig nem találkoztunk, de nem kellett sokat magyaráznom: ő volt az első kormányfő, aki értette és komolyan vette az elképzeléseinket. Ilyen nagyszabású tervekkel csak kormányzati szinten születhet döntés: hosszú lobbizás után most végre megtörtént. Hozzáteszem, a kőszegi intézet költségvetési intézményként működik, de ez nem jelent egyoldalú függést: vállaltuk, hogy a működési-fenntartási költségeinknek mintegy 50 százalékát záros határidőn belül pályázati és más forrásokból teremtjük elő. Ehhez viszont partnerekre van szükség – a felkutatásukon is gőzerővel dolgozunk.

– Mégis: mivel sikerült meggyőznie a kormányfőt?

– Nem kellett meggyőzni: egyetérttünk abban, hogy szükség van Magyarországon egy nemzetközi színvonalú kutatóhelyre, Közép-Európával a fókuszban. Az Európai Unió és az integráció nagy problémái véleményem szerint ugyanis onnan datálódhatnak, hogy a közép-európai országok csatlakozása nem volt átgondolva, nem volt előkészítve – és „nem lett megemészthető”, miközben már a 80-as években látszott, hogy in-

tegráció nélkül egyik fél számára sincs jövő. A közép-európai-ság megfogalmazásához Kőszegnél alig lehet alkalmasabb hely: többkultúrú város, földrajzilag is jó stratégiai helyzetben. Ez a modell – de reméljük, hogy hamarosan létrejönnek további hasonló központok, hálózattá bővül a kezdeményezés. Az intézet kutatási programjába is beemelt KRAFT pedig arról szól, hogy belülről keressük meg az új értékeket, és az örökségre építünk rá egy új fejlesztési koncepciót. A vidék fejlesztése nélkül Magyarország nem tud kijönni abból a sajátos elmaradottság-paradigmából, amely a működését körülbelül 300 éve jellemzi. Ezen a téren is elkezdődött a hálózatosodás: bővül a Pannon Városok Szövetsége – Szombathelynek is itt a helye, a KRAFT-koncepciót eredendően Kőszegre és Szombathelyre találtuk ki! –, sorban KRAFT-pontok jönnek létre a régióban. A legújabb eredményünk pedig a Pannon Egyetemmel való együttműködésből létrejött Kőszegi Kampusz, amelyhez várhatóan más egyetemek is csatlakoznak.

– Az évek óta zajló folyamatban az új időszámítás kezdetét egyrészt a kutatóintézet elindítása, másrészt a KRAFT-koncepció – „Kreatív város, fenntartható vidék” – kormányzati szintre emelése jelzi: a július elején megjelent kormányhatározat több milliárdos fejlesztéseket határoz meg az elkövetkező évek Kőszegén és környékén.

– Ez szinte váratlan siker, amely ugyancsak minket igazol. Kőszegen a fejlesztések már megkezdődtek: állami tulajdonban lévő régi épületek újulnak meg folyamatosan – hogy aztán feltöltődjenek tartalommal. Itt mögöttünk a Zwinger az egyik első élő példa: a nyári egyetem idején megnyílt Szentől szemben kiállítás egyrészt a Kőszeg polgárosodásában fontos szerepet játszó zsidóságról közöl ismereteket,

másrészt kapcsolódik az FTI egyik programjához. Ez a komplex szemlélet jellemzi minden megmozdulásunkat. A most kezdődő Hangzó város fesztivál koncertjei, akciói sem öncélúak: amellyel, hogy reflektálnak a város köztetereire, ugyancsak komoly kutatás-fejlesztés kapcsolódik hozzájuk. A tudományban és a művészetben megnyilvánuló kreativitás sok tekintetben hasonlít egymáshoz: olyan fejlesztési koncepciókat szeretnénk letenni az asztalra, amelyek az óvodától az egyetemig a változásra való nyitottságra kondicionálnak.

A bizonytalanság és az állandó gyors változások korszakában élünk. A válság egyik oka éppen az, hogy az oktatási rendszerek – rugalmatlanságuk okán – képtelenek lépést tartani a valósággal. A „valódi valóság” és az iskolában elsajátítható valóság között ma olyan mértékű a disszonancia, ami már elviselhetetlen. Az FTI ezért alapfeladatának tartja, hogy megváltoztassa a tudáshoz, a tudás elsajátításához fűződő viszonyunkat.

további képek, információk

zaol.hu
Zalai Hírlap Online

HATÉKONY, KREATÍV ÉS FENNTARTHATÓ

A KRAFT tehát annyit tesz, hogy Kreatív város – fenntartható vidék. Együttal (kreatív szójátékkal) a jövőbe átlendítő erő. Vegyük át néhány pontban, mi mindenből nyerhető.

■ Közös gondolkodás a jövőorientált kultúra építésére és a hosszú távú versenyképesség biztosítására.

■ Helyi szinteken kell és lehet újraszervezni az oktatást.

■ A tudásközpontot érdemes az adott település értékeire alapozni. El kell indítani a településfejlesztést: az FTI Big Data Központja méréseinek és trendelemzéseinek segítségével feltérképezhetők az adott város vagy régió kitérés pontjai.

■ Mindez eredményezheti a kulturális élet és a turizmus fellendülését.

■ A turizmus és az innováció munkahelyeket terem.